

Moj oče, Kajetan Gantar

Marjana Gantar

Prejšnji teden sem dobila vabilo, da se kot gostja udeležim današnjega večera v spomin na svojega očeta, Kajetana Gantarja.¹

Morate vedeti, da nisem govornik, kot je bil moj oče. On je bil namreč tako sposoben in razgledan, da bi mu lahko dali samo sliko ali zemljevid – in bi o tem govoril ure in ure. Pripovedoval bi različne zgodbe, jih prepletal z zgodovinskimi dejstvi ter jih primerjal z današnjim časom. V pripovedovanje bi vključil mite in legende, pa tudi zgodovinske like in osebe, ki jih je poznal. Vmes bi zrecitiral kakšno pesem ali vsaj kitico, ki bi se navezovala na samo tematiko.

Ravno pred enim tednom sem spraševala mamo, zakaj ga jaz nisem poznala na način, kot so ga poznali drugi. Za vse je bil velik gospod, osebnost, oseba z mnogimi priznanji in nagradami. Potem pa sem si kar sama odgovorila. Ker je bil moj oči. Pa tudi zato, ker sem jaz Marjana, njegova hči, ki so jo kot majhno punčko, kasneje kot dekle in tudi sedaj kot žensko zanimale čisto drugačne stvari.

Že v osnovni šoli sem razmišljala, kakšen mora biti človek, ki se vpisuje na klasično filologijo. Takoj sem si ustvarila svojo sliko. Piflar, z očali, dolgočasen, nedružaben, človek, ki nenehno bere, ne hodi ven, se ne zanima za punce, ne mara otrok, nosi aktovko in pri petdesetih letih po možnosti še vedno živi pri mami.

Ampak moj oče je bil klasični filolog in ni imel nobene od teh lastnosti, razen te, da je vedno nosil aktovke.

Kasneje, v srednji šoli in po njej, pa sem spoznala kar nekaj ljudi, ki so bili njegovi študentje ali študentke – in povem vam, da so to krasni ljudje, ki so še danes moji prijatelji. Nič čudni. Tudi družine imajo. So zabavni in, kar mi je najbolj všeč, ljudje jih gledajo s spoštovanjem.

Spoznala sem tudi nekaj očetovih prijateljev, ki so bili profesorji v različnih državah. Masaki Kubo z Japonske, takratni predsednik Japonske akademije znanosti in umetnosti. Drobna pojava, čudovit

1 Prispevek je avtorica pripravila za pogovorni večer na Prvi gimnaziji Maribor 26. oktobra 2022.

človek, preprost, prijazen, očetovski. Hubert Petersman iz Nemčije, njega sem klicala »stric«, ker me je imel tako zelo rad in ni imel otrok, tako da me je kar malo posvojil, jaz pa sem ga tudi takoj vzela za svojega. Franc Ferdinand iz Avstrije, roker po duši, je vozil Suzuki-jevega chopperja, ki ga je ljubkovalno klical »moja Suzi« in me je v času počitnic, ki sem jih preživela pri njegovi družini, vozil naokoli.

No, vrnimo se k očetu. Že prej sem povedala, da sva si bila zelo različna. Jaz obožujem živali, on pa se jih je na smrt bal. Mislim, da sem bila v šestem razredu, ko sem domov prinesla psa mladička – in revež se je tistega mladička tako zelo bal. Seveda je tudi svoji ženi, moji mami, rekel, da psa pa že ne bomo imeli. In to je povedal z besedami: »Jaz ali pa pes!« Naslednji dan sem psa vrnila – in moja starša sta ostala poročena.

Bila sem drugačna od brata in sestre. V tistih časih pubertete sem rada hodila ven, na zabave ali v kakšno diskoteko. V oblačilih sem se še iskala in nosila več različnih slogov. Od pankerke do hipija in šminkerke, če prevedem v današnji sleng, bi bila gaser, pravzaprav limka. Si predstavljate na eni strani tako najstnico in na drugi profesorja Gantarja?

V osmem razredu osnovne šole me je pičilo, da se postrizem. Šla sem k sedaj priznanemu frizerju Stevu in moje dolge lase je postrigel na pet milimetrov. Ko je moj oče videl mojo frizuro, je šel tja in jih nadrl, kako lahko mladoletno osebo tako iznakazuje in da so včasih tako strigli italijanske kurbe. Kako mi je bilo nerodno. Njemu pa nič. Prišel je domov in moji mami s ponosom povedal, da sta bila tam dva ogromna psa, nemški dogi, in da je on frizerju vseeno povedal, kaj si misli.

V srednji šoli sem hotela hoditi ven kot večina mojih prijateljev – in moj oče ni nikoli razumel, da se žur začne šele okoli enih ali dveh zjutraj. Vsakič, ko sem šla ven, me je ob polnoči kot Pepelko čakal v sosednji ulici, da me odpelje domov.

Nekega petka pa sem šla ven kljub prepovedi, mislila sem, da ne ve. Ko sem prišla domov, odklenila vrata in prišla za kljuko, je močno zaropotalo. Na hodniku sem zagledala profesorja Gantarja v pižami, ki me je vprašal: »Kje si pa bila? A se zdaj prihaja domov?« Tisto, kar je zaropotalo, je bil prazen kozarec od kislih kumaric, ki ga je dr. Gantar nastavil na kljuko, da bi slišal moj приход.

Tudi na morju ni bilo nič drugače. Morje je resnično oboževal, celo do te mere, da je zvečer večkrat prečesal vse plaže, da bi me našel in videl, s kom se družim in ali delam kaj prepovedanega.

Prav tako je rad hodil na naš vikend na Igu. Tam je imel vedno kaj početi. Obdeloval je vrt, kosil travo, hodil plavat v Iški Vintgar,

kamor smo šli s kolesi, in se jezil, ko sem s pečine skakala na glavo v vodo, globoko le en meter. Tudi na okoliške baje smo hodili. Na Igu pa je tudi sobica, v kateri je ustvarjal in prevajal.

Očeta so zanimali tudi zimski športi, smučanje, tek na smučeh in drsanje. Vsako leto nas je med smučarskimi počitnicami peljal na zasnežene strmine. Naučil me je smučati v Kranjski Gori, kot se spodobi za pravega Slovenca. Ko smo z leti prečesali vsa slovenska smučišča, smo začeli smučati v sosednji Avstriji. Tam se je počutil kot doma, saj je znal izvrstno nemško. Med drugim je predaval tudi na fakulteti v Gradcu in Celovcu, kjer je jezik še utrdil, sploh avstrijski naglas. Na enih izmed šolskih zimskih počitnic sem se že prvi dan pri spustu poškodovala in ko sem se po riti pridrsala do začetka vlečnice, sem videla očeta, kako dopoveduje žičničarju, da je on moj oče in da naj pokličejo pomoč. Žičničar pa mu ni verjel, ker je tako dobro govoril avstrijsko. Nasmejali smo se tudi, ko mu je kasneje zdravnik na urgenci rekel, da ne bo razumel izvidov, ker so napisani v latinščini.

Pri mojih najstniških letih nisva imela ravno enakih hobijev. Tudi skupnih tem za pogovor zaradi različnih značajev nisva imela veliko. Teh sta imela več brat in sestra.

Vseeno pa sva šla pred nekaj leti skupaj v gledališče gledat predstavo *Antigona* in vprašal me je, kako se mi je zdelo in kako gledam na *Antigono* zdaj, ko sem starejša. V srednji šoli mi namreč niso verjeli, da sem hči prevajalca *Antigone*. Profesor za slovenščino me takrat vprašal kdo je napisal *Antigono*. Ko sem mu odgovorila, da jo je napisal Sofokles, prevedel pa moj foter, je od ravnateljice zahteval ukor, češ da se delam norca iz njega, ker tako hudičevo seme, kot sem jaz, že ne more biti potomec tako uglednega profesorja in gospoda, pred katerim da vsak klobuk dol. To so bili časi, ko so profesorji še lahko tako govorili z dijaki. Danes bi jih verjetno obiskal odvetnik.

No, naslednji dan po gledališču sem mu poslala mejl, v katerem sem mu odgovorila na vprašanje, kako zdaj, ko sem starejša, gledam na *Antigono*. Danes bi ga rada delila z vami. To je pismo, ki sem ga napisala svojemu očetu.

Dragi oči.

V spomin so se mi vtisnile te besede:

Vsi odobraval bi moj pogum,
ko ne bi strah zaklepal jim jezika.

Ko sem si tokrat ogledala *Antigono*, sem jo dojemala čisto drugače kot v srednji šoli. Večine nas v prestopu iz osnovne šole v srednjo ne zanimajo tako globoke teme, kot je *Antigona*, in nam po glavi rojijo čisto druge stvari. Sedaj pa ko sem svoje šolanje že zaključila in se vrgla v svet, kjer se je potrebno hudičevo boriti za boljši jutri, v vseh pogledih, Antigono veliko bolj razumem in se lahko na trenutke celo poistovetim z njo. Res je, da je imela ženska v tistih časih malce drugačno vlogo kot jo ima danes in zato se sprašujem kako bi se Antigoni godilo zdaj. Verjetno bi v Sloveniji ostala živa, v kaki drugi državi pa bi jo žal čakala podobna, če ne celo enaka usoda kot v prvem tisočletju pr. Kr.

Ker je bila predstava tako odlično odigrana, s tako neverjetno dobro igralsko zasedbo, nabita z močnimi čustvi, ki smo jih lahko videli in slišali, še danes premišljujem o njej. *Antigona* se mi pojavlja pred očmi, kjerkoli sem. Pa naj bo to na delovnem mestu ali doma. Tam ima skoraj vsak kakega Kreonta s katerim se kot Antigona ne strinja in si mogoče vrednote razlaga drugače kot on. Po glavi mi roji tudi misel: Ali nima vsak v svoji glavi svojega »Kreonta«, ki je nekje globoko začrvičen in nam s svojimi grožnjami ne dovoli biti tisto, kar smo? Tisti »Kreont« v glavi nam uniči vse vrednote, na katere smo bili včasih ponosni in ki naj bi bile naša hrbtenica. Začne nam vlivati strahove, ki se jim, včasih tudi nehote, vdamo. Vse preveč je nestrpnosti do drugače mislečih. Pa naj gre za veroizpoved, politiko, kulturo ali pa način življenja. *Namesto da bi se zavzeli za sočloveka, smo prevečkrat raje tiho, ker se bojimo posledic*, potem pa se globoko v sebi sprašujemo, če so ti strahovi upravičeni. *Želimo si glasno spregovoriti o nemiru, ki je v nas, pa se bojimo, da bi nas poteptali*. Verjamem, da si vsi želimo biti kot Antigona, pa smo žal vse prevečkrat podobni Ismeni.

Naj končam z Antigoninimi besedami,

... ne da sovražim, da ljubim sem na svetu ...

Oče mi je na to odgovoril:

Draga Marjana,

hvala Ti za Tvoje izvirno razmišljanje, ki sem ga z veseljem in zanimanjem na dušek prebral. Veseli me, da se Te je *Antigona* tako globoko dotaknila, in ponosen, da tudi sama tako samokritično razmišljaš in da tudi v vsakdanji sivini odkrivaš napetosti med raznoraznimi malimi »Kreonti« in njihovimi podložniki (in podložnicami), ko eni

ohranijo vzravnano pokončno hrbtenico. Res pa je, da je Antigona zelo redek in izjemen fenomen. Velika večina zemljanov je na žalost vse preveč prilagodljiva in upogljiva, veliko bolj podobna Ismeni, ki pa ji je potem, ko je čas odločitve nepreklicno mimo, iskreno žal za zamujeni »zvezdni trenutek«, ko bi se lahko poistovetila s svojo pogumno sestro.

Ti pa le še naprej tako samostojno razmišljaj. K temu, kar si napisala, ni kaj dodati, kvečjemu kako nepomembno vejico.

Lep pozdrav,

Tvoj oči

Tako. Včeraj nisem vedela, kaj bi danes povedala, danes pa sem že predolga. Hotela sem nagovoriti predvsem mlajše. Kot vidite, je bil moj oče kljub temu, da je bil profesor latinščine in stare grščine, čisto normalen družinski človek – in jaz sem, kljub svoji nori mladosti, postala čisto normalna oseba, ki si je ustvarila družino in danes služi svoj kruh. Nisem profesorica, vendar delam na Zavodu za šolstvo kot poslovna sekretarka. Moj oče bi rekel, da je tudi to prosveta.

Zapomnite pa si, da je bil očetov hobi njegov poklic, ki ga je opravljal z največjim veseljem in strastjo. Za vas dijake si želim enako. Ko se boste odločali o prihodnosti, ne pozabite pogledati v srce.